

Preveo i priredio Hamza Halitović

Tahmis Ibn Arebija na Kasidu Ebu Medjena

UDK 821.411.21.09-1

Sažetak

Šejh Ebu Medjen jedan je od najutjecajnijih duhovnih učitelja na islamskom zapadu. Posebno je utjecao na Muhjiddina ibn Arebija, koji je napisao poetski komentar (*tahmis*) na jednu od najpopularnijih Ebu Medjenovih kasida. Ova Ebu Medjenova kasida, čija je glavna tema lijep odnos prema braći na duhovnom putu i prema duhovnom učitelju (*adab*), bila je inspiracija za mnoge komentare, među kojima se Ibn Arebijev komentar posebno izdvaja ljepotom i prefinjenošću poetskog izraza.

Ključne riječi: Ebu Medjen, Ibn Arebi, kasida, tahmis, adab, duhovni put.

Uvod

Ebu Medjen Šuajb el-Ensari (1116–1198) jedna je od najznačajnijih ličnosti u historiji zapadnog sufizma. Rodio se u Sevilji oko 1116. godine, rano je ostao siročić, a staranje o imanju njegove porodice preuzeo je njegov stariji brat. U djetinjstvu je Ebu Medjen čuvao ovce na imanju svoga brata, no ubrzo je osjetio žeđ za znanjem te je pobjegao od kuće da bi se posvetio proučavanju islamskih znanosti. U potrazi za znanjem proputovao je Andaluziju, a zatim prešao Gibraltar i proputovao veći dio zapadne Afrike, da bi se na kraju skrasio u Fezu, na slavnom univerzitetu Džamiatul-Karevijijin gdje će nastaviti s proučavanjem islamskih znanosti. U Fezu je također ušao na sufijski put u zaviji Alija ibn Hirzihima (u. 1162). Kasnije je tesavvuf proučavao i kod drugih šejhova na Magribu među kojima je i poznati sufijski šejh berberskog porijekla po imenu Ebu Jaza Jalannur (u. 1177). Međutim, vrhunac Ebu Medjenovog napredovanja na duhovnom putu uslijedio je nakon njegovog susreta s Abdulkadirom Gejlanijem (u. 1166) u Mekki, za vrijeme obreda hadža. Ebu Medjen je postao Abdulkadirov halifa i prvi je donio učenje ovog velikog islamskog učenjaka na Magrib. Ebu Medjenova tekija kasnije je postala jedan od najznačajnijih centara islamske duhovnosti na islamskom zapadu, a sam Ebu Medjen postao poznat po nadimku *Džunejd sa Zapada*¹ te je utjecao na sve islamske i sufijske mislioce iz Andaluzije i zapadne Afrike, među kojima su najpoznatiji Ibn Arebi (u. 1240) i Ebu Hasan eš-Šazili (u. 1258). Ibn Arebi se nije sreo s Ebu Medjenom za njegova života, iako je već imao oko trideset godina kad je šejh Ebu Medjen preselio, ali se intenzivno družio s njegovim učenicima, među kojima je i šejh El-Mehdevi, kojem je Ibn Arebi posvetio nekoliko svojih djela. A zatim je uslijedila serija susreta s *našim šejhom (šejhuna)*, kako Ibn Arebi naziva Ebu Medjena, u duhovnom svijetu (*berzahu*),² pa u svojim djelima, nakon Ebu Jezida Bistamija (u. 874), Ibn Arebi najviše spominje ovog velikog učitelja sa Magriba, navodeći njegove brojne izreke i zgrade iz njegova života.

Djelo koje je pred vama predstavlja Ibn Arebijev pjesnički komentar na najpoznatiju Ebu

Medjenovu kasidu, poznatu pod naslovom *Kasidetul-Raiija*. Ova kasida jedno je od najpoznatijih poetskih djela među sufijama Sjeverne Afrike, o čemu svjedoče brojni manuskripti i prepisi ovoga djela koji se mogu naći u sufijskim međzmuama od Maroka do Egipta. Osim Ibn Arebija, komentari na ovu kasidu napisali su mnogi duhovni učitelji, među kojima je i Ibn Ataulah el-Iskenderi (u. 1309), autor slavnog *El-Hikema* i jedan od najznačajnijih duhovnih autoriteta unutar šazilijaskog duhovnog puta. On je ovu Ebu Medjenovu kasidu prokomentirao u svom djelu koje nosi naslov *Unvvanul-Tevofik fi Adabut-Tarik (Znaci upute ka lijepom držanju na duhovnom putu)*. Ono što izdvaja Ibn Arebijev komentar od svih drugih komentara je to što je on pisan u stihu, to jest u stilu *tahmisa*. Tahmis sam po sebi unutar orijentalne književnosti predstavlja poetski komentar na kasidu ili gazel nekog ranijeg autora. Naziv *tahmis* potječe od arapske riječi *muhmmas* (peterac) jer se svaka strofa u tahmisu sastoji od pet stihova, od kojih su prva tri stiha komentar na dva posljednja stiha koji predstavljaju osnovu komentara i koje je napisao neki drugi pjesnik. Rima tri prva stiha uvijek slijedi prvi stih originalne pjesme, dok se posljednji stih rimuje s posljednjim stihom sljedeće strofe, tako da cijela struktura rime u tahmisu izgleda ovako: AAAAA, BBBBA, CCCCA itd. Ovu pjesničku strukturu sam imitirao u ovom prijevodu.

Kad je riječ o Ebu Medjenovoj kasidi, njezina osnovna tematika je ispravan odnos i maniri kojih sufija treba da se drži na duhovnom putu. Kasida počinje opisom ispravnog odnosa prema duhovnim pregaocima i saputnicima, zatim, negdje na polovini kaside, svoj fokus usmjerava ka odnosu prema šejhu. Ono što je karakteristično za ovu kasidu i što je najvjerovatnije uzrok njezine velike slave jest to što u samo dvadeset i dva distiha sumira jednu veoma značajnu temu za sve sljedbenike duhovnog puta, a to je priroda lijepog odnosa (*adab*) prema ostalim ljudima, a posebno prema onima koji su saputnici na duhovnom putu.

S obzirom na to da je nemoguće u prijevodu dočarati sve suptilnosti kako Ebu Medjenove kaside tako i Ibn Arebijevog poetskog komentara na nju, na kraju ovog članka nalazi se izvorni tekst Ibn Arebijevog tahmisa, kako bi oni koji poznaju arapski jezik mogli uživati u suptilnosti njegova pjesničkog izraza.

¹ Vincent J. Cornell, *The Way of Abu Madyan*, 15.

² Claude Addas, *Quest for the Red Sulphur*, 65-66.

Prijevod Ibn Arebijevog tahmisa na Kasidu hazreti Ebu Medjena

*O ti što tražiš ispunjenje u svjetovnim zadovoljstvima,
ako želiš imati savjetnika među iskrenima,
onda poslušaj riječi što upućuju ka svim dobrima:*

*Nema zadovoljstva osim u druženju sa siromasima,³
pravi sultani su oni, zovem ih sejjidima⁴, emirima.⁵*

*Ljudi su to koji ono što je jednostavno odobravaju,
njihova ishrana i ovaj svijet ih ne zabrinjavaju,
njihovim srcima šejtani ne mogu da došaptavaju.*

*Budi im prijatelj, lijepo postupaj na početku i na kraju,⁶
kada te oni naprijed isprate, onda reci zbogom posjedima.*

*Putuj njihovim putem ako želiš njihov sljedbenik biti,
ostavi se svojih zahtjeva, s njima se trebaš savjetovati,
u svemu što oni misle, njihovo dobro trebaš tražiti.*

*Iskoristi ovaj tren kako bi mogao u njihovom društvu boraviti,
znaj da Božije zadovoljstvo obuhvata one koji su s njima.*

*Budi zadovoljan njima i uzdići ćeš se, to sigurno znaj.
Ako te postave istraj, ako nešto ostave, i ti ostavljaj.
Ako ti ne daju hrane, posti, ako ti daju, u njoj uživaj.*

*Budi tih osim kad te upitaju, onda sljedeći odgovor daj:
"Ja nemam znanja"; skrivaj se u nepoznanostima!*

*Nemoj ti o mahanama drugih ljudi govoriti,
čak iako te mahane svi mogu jasno vidjeti.
Gledaj okom potpunosti, nikoga nemoj kriviti.*

*Drugo nesavršenstvo osim svojega nemoj motriti –
mahanu koja je tebi jasna, iako je sakrivena svima.*

*Da bi ostvario svaku želju koju nosiš u nutrini svojoj,
predaj svoju nisku dušu njima predanošću potpunom.
Doista je ta predanost adab⁷ pravi, prijatelju moj.*

³ Siromasi (fukara) – jedan od naziva za sufije, one koji prakticiraju duhovno siromastvo u ukidanju svih epiteta bića i njihova pripisivanja sebi.

⁴ Sejjidi – u doslovnom značenju gospoda, izabranici.

⁵ Emir – vojskovođa, zapovjednik.

⁶ Doslovno: "Drži se adaba na njihovim skupovima."

⁷ Drugim riječima, sufijska etika (*adab*) zasniva se na iskrenoj predanosti.

*Tražeći oprost, bez nade u sredstva ti pogni vrat svoj
i utemelji sebe u pravdi kad počneš sa izvinjenjima.*

*Ako želiš ti Buraka⁸ na ovome putu dobiti,
onda se od djela koja oni ne vole trebaš kloniti
da bi ti se duša u želji za dobrim djelima mogla učvrstiti.*

*Ako se tvoja greška pokaže, trebaš je potvrditi,
a poslije nje izvinjenje treba poteći s lijepim riječima.*

*Laskaj im govoreći: "Svojim mirom iscjeljenje dajte,
mehleom svog oprosta ranu što zadaste omotajte,⁹
ja sam zlikovac, pa me iskrenim savjetima obasipajte."*

*Reci: "Vašem najnižem slugi svoj oprost podajte,
o siromasi, oprostite, i blagoslovima me obaspite."*

*Ne boj ih se; i kada griješiš, njihovo stremljenje će te obuhvatiti,
ono je uzvišenije od njihove blizine koja te može ubiti.
Oni nisu tirani, njihova vladavina te nikad neće povrijediti.*

*Njihova je narav takva, u milosti svi su oni osobiti.
Ne plašite se posljedica i ozljeda kad ste s njima.*

*Ako si srce ka njima okrenuo, onda pravi put slijedi,
u onom što se traži od tebe uvijek marljivo budi.
U danu u kojem si, ne govori "sutra kad zarudi".*

*U darežljivosti prema braći beskrajno se trudi
tijelom i duhom, i ne obraćaj pažnju na poskliznuća.*

*S njima istinu zbori, nemoj prosto govoriti,
jer oni su ljudi Istine, predvodnici su to čisti.
Ako se neko od njih o tebe ogriješi, trebaš oprostiti.*

*Na svog šejha u svim stanjima trebaš motriti
da bi se trag odobravanja njegova pokazao u prsima.*

*Traži od njega dovu pa ćeš je i imati,
kroz njegov blagoslov¹⁰ svaku ćeš nadu ispunjati.
Vjeruj mu i njegovu svetost¹¹ trebaš priznati.*

*Da njemu služiš, s riješenošću trebaš ustati.
Možda će biti zadovoljan, ali bdij nad nezadovoljstvima.*

⁸ Nebeska jahalica na kojoj je Božiji Poslanik, s.a.v.a., otišao na Miradž; ovaj stih se može shvatiti i kao: "Ako želiš duhovno uzdignuće..."

⁹ To jest, rana koja se pojavila zbog vašeg nezadovoljstva.

¹⁰ Blagoslov – bereket.

¹¹ Svetost – hurmet.

*Njegove opomene slušaj, njegovo staranje¹² povećaj,
kad te pozove, bez odlaganja ti se odazivaj
i šapući povjerljivo, uvijek ga pomno slušaj.*

*Jer u njegovu se zadovoljstvu Božije zadovoljstvo krije, znaj!
Kad je on zadovoljan tobom, ne daj se posustajanjima.*

*Drži se za onog koji je svoju nisku dušu pokorio,
jer zaista, ko se njoj prepustio ljude Puta je zamrzio
i na ovom svijetu nije postigao mnogo u onom što je radio.*

*Znaj da put ove skupine nije put koji se izgubio,
a onaj na kog utječe danas, svjedok si njegovim stanjima.*

*Imam pravo na njihovu ljubav iako daleko ostaju,
zbog njihova odsustva, tuge velike me obuhvataju,
nakon njihova prijateljstva teško je onima što odvojenost upoznavu.*

*Kad ću ih vidjeti i gdje moje oči da ih ugledaju?
I kad će vijesti o njima stići do mojih ušiju?*

*Moji padovi me sprečavaju da bih se mogao njima prilagoditi.
Neka me oni krive, ja neću biti od onih što će njih okriviti.
Bože, smiluj mi se da bi im se mogao u prijateljstvu pridružiti.*

*Kako bi se neko poput mene s njima mogao gložiti
o vodi koju nisam dotakao na njezinim vrucima!?*

*Njihove podvige nemoguće je razumjeti onome koji spava,
njihova vanjština njihovu nutrinu naznačava.
Pokornost Allahu na ovom svijetu njihova je najveća slava.*

*Ja ih volim i spram njih, u meni i životu duše moje
zadovoljenost je prava, posebno za jednu skupinu međ njima.*

*Ljudi koji su vođe čovječanstva po dobrim djelima,
čiji saputnik od njih nauči kako se ponašati sa svima.
Teška je sudba onog koji padne i posustane za njima.*

*Ljudi blagorodne prirode su oni na svim mjestima
koja ostaju mirišljava, jer su ispunjena njihovim tragovima.*

*Stoga ih voli, revnost povećaj, od njih se ne povlači.
Ako zaostaneš za njima, onda jecaj i plači;
skupina je to koja mlade vitezove u čast oblači.*

*Njegovim moralom tesavvuf velike blagodati zrači;
divno jedinstvo je njihovo, ono je naslada za oči.*

¹² To jest, njegovo staranje za tebe.

*Ivičnjakom slave njihove hodih goreći u želji,
dok me nisu potvrdili kao slugu u mojoj pogibelji –
po njihovom pravu, jer su to nesebični darovatelji.*

*Ljubav moju posjeduju oni, to su pravi prijatelji,
što ponosno vuku porub slave drumovima.*

*Poezijom, u ovoj ljubavi, srce sam svoje razbio,
u težnji ka njima stalno i ja Gospodara molio
kako bi Bog meni i vjernicima oprost podario.*

*Moje jedinstvo s njima On je uspostavio,
i u Njemu ćemo pronaći oprost našim grijesima.*

*O vi koji na naše skupove rado dolazite,
da nam svima Allah grijehe oprostite, molite,
i za pisca tahmisa na ovu lijepu kasidu, dovite.*

*Na našeg prvaka salavat i selam donosite –
Muhammeda, najboljeg od onih koji daju ispunjenje zavjetima.*

Abstract

Ibn al-'Arabī's "Cinquain" on a Poem by Abū Madyan

Translated and edited by Hamza Halitović

Shaykh Abu Madyan is one of the most influential spiritual teachers in the Islamic West. He had a particular influence on Muhyiddin ibn Arabi who wrote a poetic commentary (*tahmīs*) on one of Abu Madyan's most popular *qasidas*. This *qasida* by Abu Madyan, whose main theme is a nice relationship with the brothers on the spiritual path and with the spiritual master (*adab*), was the inspiration for many commentaries, but Ibn Arabi's commentary stands out for its beauty and sophistication of poetic expression.

Keywords: Abu Madyan, Ibn Arabi, *qasida*, *tahmīs*, *abab*, spiritual path.